

КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ «Черкаський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних працівників
Черкаської обласної ради»
Протокол від 18.12.2025 №5

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. ректора КНЗ «Черкаський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних працівників
Черкаської обласної ради»
Наталія ЧЕПУРНА
Наказ від 26.12.2025 № 127

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників
академічних ліцеїв
«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ КУРСУ ЗА ВИБОРОМ
ДЛЯ ПРОФІЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
«ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ»

Розробники: комунальний навчальний заклад «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради» (**Теслюк Павло Васильович**, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психологічної та економічної освіти комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»).

Напрямок підвищення кваліфікації: реалізація державного стандарту профільної середньої освіти педагогічними працівниками, які викладають навчальні предмети/інтегровані курси (у тому числі вибіркові освітні компоненти) у профільній школі.

Розроблено на основі типової програми: типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, які беруть участь у реалізації Державного стандарту профільної середньої освіти «Старша профільна школа: нові підходи та інструменти для вчителів» (наказ МОН України від 04.11.2025 №1452).

Термін дії програми: з 26.12.2025 до 26.12.2030 року.

Рецензенти:

Руденко Ілона, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах Національного університету цивільного захисту України;

Харитонова Світлана, завідувач навчально-методичного центру комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради».

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Наразі особливого значення набуває підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти як рушіїв трансформаційних освітніх змін, зокрема в аспекті формування їх соціально-психологічної компетентності. Найважливішою категорією соціально-психологічної науки є категорія спілкування, оскільки всі сторони соціальних процесів, зокрема процес здобуття освіти, опосередковані спілкуванням. Явища спілкування породжують такі феномени, як сприйняття і розуміння учасниками освітнього процесу одне одного, лідерство і керівництво, згуртованість, конфліктність та багато інших, від яких в значній мірі залежить ефективність освітнього процесу.

Програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників академічних ліцеїв «Методика викладання курсу за вибором для профільної середньої освіти «Психологія спілкування»» (далі – Програма) розроблена на підставі Державного стандарту профільної середньої освіти (далі – Державний стандарт), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.07.2024 № 851. У Програмі також враховано положення законів України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII (зі змінами); «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 №463-IX (зі змінами); Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 №800 (зі змінами); професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОН України від 29.08.2024 №1225); Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 №988-р зі змінами); Типової освітньої програми для 10-12 класів закладів загальної середньої освіти, які забезпечують здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням (наказ МОН України від 26.05.2025 №765 зі змінами, внесеними відповідно до наказу МОН України від 19.06.2025 №884); Концептуальних засад реформування профільної середньої освіти (академічні ліцеї) (наказ МОН України від 10.10.2024 №1451) тощо.

Програма враховує компетентнісний потенціал, мету і завдання соціальної та здоров'язбережувальної і мовно-літературної освітніх галузей, визначені Державним стандартом, та призначена для підготовки педагогічних працівників до викладання даного курсу у класах профільного циклу профільної середньої освіти. Програму розроблено на засадах компетентнісного, діяльнісного, диференційованого, аксіологічного, акмеологічного підходів із раціональним розподілом годин між теоретичним і практичним компонентами.

Цільова група: педагогічні працівники академічних ліцеїв, які беруть участь у реалізації Державного стандарту профільної середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми полягають у гармонійному поєднанні класичної навчальної діяльності, в ході якої слухачі сприймають та

запам'ятовують інформацію, презентовану викладачем, та рефлексивної діяльності, спрямованої на пізнання слухачами психологічних особливостей власної особистості. Програма передбачає організацію короткострокових курсів з інтенсивним графіком навчання впродовж 2 тижнів (навчальний тиждень понеділок - субота). Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу для дистанційного навчання у синхронному режимі: комп'ютерна техніка (комп'ютер, вебкамера, мікрофон або ноутбук), доступ до швидкісного інтернету, дистанційна платформа інституту як суб'єкта підвищення кваліфікації, програмне забезпечення для проведення відеоконференцій.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна, дистанційна у синхронному режимі (онлайн). Навчальні заняття в синхронному режимі при дистанційній формі навчання проводяться з використанням спеціального програмного забезпечення для проведення вебконференцій з обов'язковою участю слухачів. У разі вимкнення електроенергії або інших об'єктивних причин, які унеможливають підключення слухача до занять у синхронному режимі, за його запитом буде надана можливість переглянути відеозапис заняття.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток компетентностей педагогічних працівників академічних ліцеїв, які беруть участь у реалізації Державного стандарту профільної середньої освіти, необхідних для викладання курсу «Психологія спілкування» як варіативної складової соціальної та здоров'язбережувальної і мовно-літературної освітніх галузей у 10-12 класах.

Завдання підвищення кваліфікації:

- розвинути ціннісне ставлення педагогічних працівників академічних ліцеїв до організації освітньої діяльності при викладанні курсу за вибором для профільної середньої освіти «Психологія спілкування»;
- удосконалити знання педагогів про спілкування як одну з найважливіших потреб людини та його роль у навчальній і майбутній професійній діяльності здобувачів освіти;
- розширити знання слухачів про комунікативний процес, роль ефективної комунікації у навчальній і професійній діяльності, засоби та форми вербальної і невербальної комунікації;
- розвинути здатність педагогів дотримуватися інформаційної гігієни, виявляти та розрізняти в усному і письмовому повідомленнях різні види маніпуляції, неправдиву інформацію і пропаганду;
- поглибити знання педагогічних працівників академічних ліцеїв щодо причин виникнення міжособистісних конфліктів, можливих шляхів їх запобігання, засобів розв'язання конфліктів у професійній взаємодії та особистих стосунках;
- поглибити знання педагогічних працівників академічних ліцеїв щодо таких інтерактивних методик психологічної роботи, як групова дискусія, рольова гра, психогімнастика, психомалюнок, та

можливостей їх використання при викладанні курсу за вибором для профільної середньої освіти «Психологія спілкування»;

- розвинути компетентності педагогів із питань налагодження партнерських стосунків з іншими учасниками освітнього процесу.

Перелік компетентностей, що удосконалюватимуться: предметно-методична компетентність (А2), психологічна компетентність (Б1), емоційно-етична компетентність (Б2), компетентність педагогічного партнерства (Б3).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

- знання змісту ключових питань соціальної психології, а саме: спілкування як соціально-психологічне явище; психологічні особливості міжособистісної комунікації; спілкування як сприймання людьми одне одного; конфлікт як особливий вид взаємодії; психологічні аспекти взаємодії в малій соціальній групі;
- уміння поєднувати класичну навчальну діяльність та рефлексивну діяльність, спрямовану на пізнання здобувачами освіти психологічних особливостей власної особистості;
- здатність до реалізації принципів дитиноцентричності та індивідуалізації, цілісності, наступності, систематичності навчання, пріоритету рефлексивної діяльності при реалізації програми курсу за вибором «Психологія спілкування»;
- спроможність використовувати в освітньому процесі такі інтерактивні методики психологічної роботи, як групова дискусія, рольова гра, психогімнастика, психомалюнок;
- готовність до проведення тестових досліджень, в ході яких здобувачі освіти вивчають власні особистісні властивості за допомогою психологічних тестів.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації. Система оцінювання побудована на компетентнісному підході та передбачає не лише перевірку теоретичних знань, а й оцінювання здатності застосовувати здобуті знання на практиці. Результати навчання за програмою оцінюватимуться за бальною шкалою. Інструментарій оцінювання результатів навчання:

- тестування (за 75% правильних відповідей слухач/слухачка отримує сертифікат про підвищення кваліфікації обсягом 30 годин/1 кредит ЄКТС);
- рефлексія якості навчання за програмою курсу (Google-форма).

Документ про підвищення кваліфікації: за результатами виконання програми педагогічним працівникам видається сертифікат, технічний опис, дизайн, спосіб виготовлення, порядок видачі якого відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 №800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами).

Вартість навчання за програмою: 470 гривень.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачені лекційні та практичні заняття, а також самостійна робота слухачів.

Більша частина навчальних занять – практичні як дієвий шлях формування й розвитку практичних умінь і навичок педагогів у викладанні курсу «Психологія спілкування».

Теоретична складова програми передбачає 6 годин інтерактивних лекційних занять з питань організації освітнього процесу при викладанні курсу «Психологія спілкування», а також змісту основних тем даного курсу.

Особливістю практичних занять є гармонійне поєднання класичної навчальної діяльності (проведення досліджень, аналіз конкретних ситуацій професійного і особистого спілкування, розв'язання професійних кейсів) та рефлексивної діяльності, спрямованої на пізнання слухачами психологічних особливостей власної особистості у процесі виконання та аналізу психодраматичних вправ, психомалюнків, проведення тестування тощо.

Самостійна робота передбачає індивідуальну роботу над основними характеристиками модельної навчальної програми курсу «Психологія спілкування. Профільна середня освіта. Основний/Поглиблений рівень» для закладів загальної середньої освіти, зокрема над такими питаннями, як мета та завдання курсу; принципи, що лежать в основі модельної програми, її структура тощо.

Підсумковими заходами є тестування, презентація результатів психологічних самоспостережень та самооцінювання за допомогою GOOGLE-форми, що сприятимуть комплексній оцінці засвоєння матеріалу й формуванню навичок систематизації та аналізу отриманих знань.

Зміст програми складається з 2 модулів та 10 взаємопов'язаних тем.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест з 20 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100 балів (за правильну відповідь на кожне питання – 5 балів). Прохідний бал – 75 (75% правильних відповідей). Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат.

Кількість годин, що відводяться на засвоєння змісту Програми, складає 30 годин. З них 6 годин – лекційні заняття, 20 годин – практична робота, 2 години – самостійна робота, 2 години – контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
Модуль 1. Зміст курсу «Психологія спілкування»					
Тема	1.1.	Спілкування як	2	2	4

соціально-психологічне явище					
Тема 1.2. Психологічні особливості міжособистісної комунікації		2			2
Тема 1.3. Спілкування як сприймання людьми один одного		2			2
Тема 1.4. Конфлікт як особливий вид взаємодії	2	2			4
Тема 1.5. Психологічні аспекти взаємодії в малій соціальній групі		2			2
Разом за модулем	4	10			14
Модуль 2. Програмні характеристики та особливості організації освітнього процесу при викладанні курсу «Психологія спілкування»					
Тема 2.1. Програмні характеристики курсу «Психологія спілкування»	2		2		4
Тема 2.2. Використання інтерактивних методик при викладанні курсу «Психологія спілкування»: групова дискусія та психогімнастика		2			2
Тема 2.3. Використання інтерактивних методик при викладанні курсу «Психологія спілкування»: рольова гра		2			2
Тема 2.4. Використання інтерактивних методик при викладанні курсу «Психологія спілкування»: тематичний психомалюнок		4			4
Тема 2.5. Психологічне тестування при викладанні курсу «Психологія спілкування»		2			2
Разом за модулем	2	10	2		14
Підсумкові заходи				2	2
УСЬОГО	6	20	2	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ЗМІСТ КУРСУ «ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ»

Тема 1.1. Спілкування як соціально-психологічне явище

Спілкування як одна з основних соціальних потреб людини. Спілкування як фактор соціальної успішності. Явища соціальної та емоційної ізоляції, їх причини та наслідки. Структура та види спілкування.

Психологічні особливості міжособистісного і рольового спілкування. Імператив і маніпуляція у спілкуванні.

Тема 1.2. Психологічні особливості міжособистісної комунікації

Міжособистісна комунікація як структурний елемент спілкування. Основні класифікації видів інформації. Феномени міжособистісної комунікації: єдиний комунікативний простір, комунікативні бар'єри, міра щирості учасників комунікативного процесу. Психологічні особливості вербальної комунікації. Психологічні особливості невербальної комунікації. Просторові зони комунікативного процесу. Правила і техніки конструктивної комунікації.

Тема 1.3. Спілкування як сприймання людьми один одного

Феномен соціальної перцепції як сприймання людини людиною в процесі спілкування. Об'єкт та суб'єкт соціальної перцепції. Психологічні механізми, що забезпечують сприймання іншої людини в процесі спілкування. Ефект ореолу в процесі сприймання іншої людини. Ефект первинності в процесі сприймання іншої людини. Ефект новизни в процесі сприймання іншої людини. Помилка привабливості в процесі сприймання іншої людини. Каузальна атрибуція.

Тема 1.4. Конфлікт як особливий вид взаємодії

Визначення соціально-психологічного конфлікту. Типи конфліктів. Структура конфлікту. Позиція сторін конфлікту. Викривлення об'єктивної ситуації конфлікту в його суб'єктивному образі. Причини виникнення конфліктів. Можливості розв'язання конфліктів. Варіанти взаємодії в конфліктних ситуаціях. Техніки вирівнювання напруги у ситуації конфліктної взаємодії. Внутрішньоособистісний конфлікт

Тема 1.5. Психологічні аспекти взаємодії в малій соціальній групі

Проблема групи в соціальній психології. Психологічні характеристики великих та малих соціальних груп. Поняття про групову динаміку, її процеси та механізми. Утворення та розвиток малої соціальної групи. Нормативна поведінка в групі. Проблема групової згуртованості. Лідерство і керівництво в малих групах.

МОДУЛЬ 2. ПРОГРАМНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ «ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ»

Тема 2.1. Програмні характеристики курсу «Психологія спілкування»

Зміст і структура модельної навчальної програми курсу «Психологія спілкування. Профільна середня освіта. Основний/Поглиблений рівень» для закладів загальної середньої освіти. Принципи, які покладено в основу модельної навчальної програми курсу «Психологія спілкування. Профільна середня освіта. Основний/Поглиблений рівень» для закладів загальної середньої освіти. Мета та завдання курсу «Психологія спілкування». Соціально-психологічні позиції, навколо яких має структуруватися вивчення психології спілкування. Академічні та рефлексивні знання при вивченні курсу «Психологія спілкування».

Тема 2.2. Використання інтерактивних методик при викладанні курсу «Психологія спілкування»: групова дискусія та психогімнастика

Групова дискусія як інтерактивна методика. Функціональне навантаження групової дискусії при вивченні психології спілкування. Психогімнастика як невербальна техніка. Тематика психогімнастичних вправ. Особливості використання психогімнастичних вправ у процесі викладання курсу «Психологія спілкування».

Тема 2.3. Використання інтерактивних методик при викладанні курсу «Психологія спілкування»: рольова гра

Сутність рольової гри як психодраматичної методики. Можливості використання рольової гри при викладанні курсу «Психологія спілкування». Методика проведення рольової гри з учнями. Сюжети для рольової гри. Психодіагностичні і психокорекційні можливості рольової гри.

Тема 2.4. Використання інтерактивних методик при викладанні курсу «Психологія спілкування»: тематичний психомалюнок

Малюнкові методики психологічного дослідження. Сюжетний психомалюнок. Малюнок, який допомагає простежити динаміку групового процесу. Комплекс тематичних психомалюнків. Тематика психомалюнків. Методичні вимоги до виконання психомалюнків. Можливості використання тематичних психомалюнків при викладанні курсу «Психологія спілкування».

Тема 2.5 Психологічне тестування при викладанні курсу «Психологія спілкування»

Тестування як метод психологічного дослідження. Види психологічних тестів. Методичні особливості тестування при вивченні психології спілкування. Тести, які можуть бути використані при вивченні психології спілкування: тест для підлітків «Чи вмієте ви спілкуватися?», тест для визначення особливостей поведінки в конфлікті (К.Томас), методика дослідження локусу контролю (Дж. Роттер), соціометричні дослідження різних модифікацій тощо.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Психологічний аналіз ситуацій/кейсів (розбір ситуацій професійного спілкування з практики учасників; вирішення комунікативних задач; обговорення варіантів дій в конфліктних ситуаціях).
2. Розробка методичних матеріалів (напрацювання тематики групових дискусій, рольових ігор, психогімнастичних вправ, планування практичних занять з курсу «Психологія спілкування» тощо).
3. Виконання та психологічний аналіз тренінгових вправ (різні варіанти психодрами, рольові ігри (моделювання ситуацій), тематичні психомалюнки).
4. Робота в групах/парах.
5. Тестування за допомогою різних психодіагностичних методик
6. Робота з нормативними документами (оцінка відповідності освітньої діяльності при викладанні курсу «Психологія спілкування» вимогам державних стандартів тощо).

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ І ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові документи

1. Про повну загальну середню освіту (зі змінами) : Закон України від 16.01.2020 №463-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20/ed20211124#Text> (дата звернення: 15.12.2025).
2. Державний стандарт профільної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2024 №851. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.12.2025).
3. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 №800 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF/ed20190821#Text> (дата звернення: 15.12.2025).

Основна література

1. Волошина В.В., Ставицька С.О. Соціальна психологія: хрестоматія. Київ: Каравела, 2023. 330 с.
2. Коваленко А.Б., Корнєв М.Н. Соціальна психологія: підручник. Київ: Геопринт, 2021. 400 с.
3. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Київ: Центр учбової літератури, 2024. 688 с.
4. Поліщук В.М. Соціальна психологія: навчальний посібник. Київ: Університетська книга, 2023. 217 с.
5. Психологічні тести для дітей. URL: <https://bibliokid.if.ua/piznavay/piznay-sebe-psykhologichni-testy-dlya-ditey.html> (дата звернення: 15.12.2025).
6. Темрук О.В. Соціальна психологія: практикум. Київ: Каравела, 2023. 280 с.

Додаткова література

1. Ануфрієва Н.М, Єрмакова Н.О., Зелінська Т.М. Соціальна психологія: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2023. 296 с.
2. Подшивалкіна В.І., Дементьєва К.Г. Соціально-психологічний практикум. Київ: КНТ, 2024. 104 с.
3. Слюсаревський М.М., Хазратова Н.В. Теоретичні напрями соціальної психології. Львів: Львівська політехніка, 2020. 234 с.